

предыдущей реплики; 3) утвердительные слова-предложения с дополнительным модальным оттенком; 4) утвердительные слова-предложения с особым эмоциональным окрасом; 5) условно утвердительные слова-предложения; 6) вопросительно-утвердительные слова-предложения. К эллиптическим побудительным конструкциям, выражающим значение утверждения в художественной литературе, относим эллиптические побудительные конструкции с эллипсисом сказуемого с общей семантикой движения, речи, интенсивного физического действия, предоставления (представления) чего-либо говорящему или размещение в определенном месте и др. Итак, к основным средствам выражения утверждения в художественной литературе относим слова-предложения и побудительные эллиптические конструкции, которые передают интенцию утверждения. В ходе исследования мы выяснили, что утвердительные слова-предложения выражают не обычное утверждение, а утверждение-согласие или утверждение с другими дополнительными модальными значениями.

Ключевые слова: значение, утверждение, слова-предложения, эллиптические побудительные конструкции, диалогическая речь.

Hurko H. The Main Means of Expression Statement in Artistic Style (on the example of dialogue speech).

The article analyzes the essence of the meaning of the statement. It was found that the main means of expression statement in artistic style attribute word-elliptical offers and incentive structure. Depending on the function of affirmative words, sentences in connected speech identify six groups of word-sentences to indicate an intention statement: 1) actual words affirmative statements that is direct positive response to the question; 2) affirmative-word proposal, support the view of the previous remarks; 3) affirmative-word sentences with additional modal tinge; 4) affirmative-word sentences with a particular emotional color; 5) conditionally affirmative word-sentences; 6) questioningly-affirmative-word sentences. It was known that the incentive elliptic constructions expressing meaning of the statement in the fiction include elliptical incentive structure ellipsis predicate general semantics movement, speech, intensive physical actions (representation) of something or speaker placement in a certain place, and others. Thus, the main means of expression statements in literature are word-sentences and incentive elliptical constructions that convey an intention statement. During the study, we found that affirmative word-sentences express no simple statement, and statement of consent or representations with other additional modal values.

Key words: meaning, statement, word-sentence, elliptical incentive structures, dialogic speech.

Олена Дубiнська
(Київ)

УДК 811.111-26

ОЗНАКИ ПЕРИФРАЗЫ ЯК СТИЛIСТИЧНОЇ ФIГУРИ

У статті представлено теоретичне обґрунтування стилістичного потенціалу перифрази як мовного засобу та мовленнєвої фігури. Загалом перифраза визначається як стилістична фігура або троп, що називає предмети або явища через свої властивості та характеристики. Вона характеризується як засіб «виразити по-новому» сутність позначуваних явищ і часто використовується в контексті поряд з основним (первинним) значенням. Перифраза є одним із засобів реалізації явища вторинної номінації або вторинного називання, що покладається в основу розрізнення наступних видів перифрастичних конструкцій: оригінальні та традиційні перифрази, останні при цьому ще розділяють на перифрази-фразеологізми та перифрази-синоніми; мовні та мовленнєві перифрази, а також логічні і образні перифрази, в основі яких лежать ознаки метафори та метонімії. Перифрази реалізують номінативну, комунікативну, прагматичну та стилістичну функції одиниць різних видів як в мові, так і в мовленні, основною з яких є функція називання по-новому, що сприяє розширенню словника та розвитку мови в цілому.

Ключові слова: перифраза, вторинна номінація, оказіональна номінація, перифрастичні синоніми.

Постановка проблеми. Вивчення стилістичних фігур є одним із актуальних питань взаємодії мови та мовлення, реалізації властивостей мовних одиниць в мовленні. Стилiстичнi фiгури вiдiграють важливу роль для створення так званого переносного мовлення, поетичної

мови, реалiзують ознаки образностi, емотивностi мовних одиниць, сприяють пiдкресленню рiзноманiтних ознак позначуваних предметiв. Iснує необхiднiсть визначити схожiсть або розрiзненiсть таких понять як фiгура та троп, якi науковцями характеризуються по-рiзному. Однiєю з стилiстичних фiгур є перифраза як засiб вторинної номiнацiї.

Аналіз останнiх досліджень та публікацій. Перифраза як стилiстична фiгура та мовний засiб знайшла своє вiдображення у дослідженнях класичних науковцiв (А.Н.Мороховський, М.П.Брандес, I.Р.Гальперiн, I.В.Арнольд). Особливостi функцiонування перифрази у рiзних стилях мовлення, текстах рiзної тематики, а також у теорiї та практицi дискурсу стали предметом дослідження рiзних науковцiв сучасностi i знайшли своє вiдображення у наукових статтях та монографiях Л.В.Грехневої, А.І.Синiної, I.В.Онищенко i т.д.

Мета статтi полягає у необхiдностi усестороннього поглиблення знань про роль перифрази в текстах рiзних жанрiв та рiзних стилiв мовлення, у визначення основних ознак перифрази як стилiстичної фiгури. Перифраза або перифраз є не лише тропом, але й способом дати нову ознаку або нову назву вже iснуючим предметам або явищам, чи дати назву новим властивостям вже iснуючих денотатiв.

Вiдповiдно до поставленої мети видiляємо такi **завдання**:

- огляд визначень перифрази як засобу вторинної номiнацiї у лiнгвiстичних студiях;
- аналіз пiдходiв до класифiкацiї перифрази залежно вiд обраних критерiїв;
- визначення i обґрунтування функцiй перифрази у мовленнi.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для з'ясування ознак перифрази звернемось до визначення самого поняття. **Перифразою** називають стилiстичну фiгуру заміщення, сутнiсть якої полягає у заміні назви предмета (або явища), описуючи його найбільш важливі ознаки або вказiвки на характерні риси [5, с.169].

Перифразу вiдносять до стилiстичних фiгур заміщення, суть яких полягає у найменування предметiв або явищ через назви їх ознак, властивостей, функцiй, ролей, оточення, сумiжних предметiв тощо. **Фiгури заміщення** роздiляють на фiгури кiлькостi (гiпербола, меййози, лiгота) та фiгури якостi – тропи (порiвняння, метонiмiя, синекдоха, перифраз, евфемiзм, метафора, антономазiя, персонiфiкацiя, алегорiя, iронiя). Значною мiрою сутнiсть перифрази як фiгури якостi або фiгури заміщення проявляється через визначення функцiональних властивостей тропiв, якi по iншому називають фiгури якостi. Тропи трактуються як образна сiтка, крiзь яку сприймається оточуючий свiт, а також як i певне суб'єктивне ставлення до свiту, що обумовлюють характер бачення свiту та його сприйняття. В основу класифiкацiї тропiв закладають характер асоцiацiї, що обумовлює заміщення властивостей, i ознак явищ, дiйсностi, технiки перенесення [2, с.369].

Таким чином перифразом називають троп, функцiєю якого є заміна назви предмета описовим зворотом, враховуючи його суттєвi, характернi ознаки [1, с.123].

Перифраз вважається стилiстичним прийомом, який у формi вiльного словосполучення або цiлого речення замінює назву вiдповiдного предмета або явища. Перифраз зазвичай видiляє одну з ознак явищ, яка у цьому конкретному випадку вважається характерною, суттєвою. Цим демонструється суб'єктивне вiдношення автора до описуваного предмета [3, с. 158].

Перифраз необхiдно характеризувати через **вторинну номiнацiю**, що визначається як використання вже iснуючих в мовi номiнативних засобiв в новiй для них функцiї називання. Вторинна номiнацiя може мати мовний та мовленнєвий характер. У першому випадку результати вторинної номiнацiї є закрiпленими в мовi значеннями словесних знакiв, в iншому оказiональне використання лексичних значень в незвичнiй для них номiнативнiй функцiї [7, с.129].

Б.А.Серебренiков зазначає унікальне явище природної людської мови з її здатнiстю до двократної репрезентацiї, подвiйного позначення об'єктiв навколишньої дiйсностi i в мовi, i в мовленнi. Завдяки цiй властивостi можна формувати велике рiзноманiття висловлювань, iнтерпретувати будь-яку дiяльнiсть людини, враховуючи емоцiйнi переживання, рацiональну оцiнку та чуттєво-образнi уявлення про об'єкти реального свiту. Завдяки цьому можливе виникнення так званих **оказiональних номiнацiй**. Розрiзняють два типи оказiональних номiнацiй залежно вiд їх функцiонування: як джерело експресивно-образних стилiстичних значень та джерело створення емоцiйно-оцiнних стилiстичних значень. Цим самим

уможливується створення **вторинної оказiональної номiнацiї**, що є джерелом походження образностi та експресивностi, а також формування ряду лексичних стилiстичних прийомiв, наприклад: метафор, метафоричних епiтетiв, метонiмiї, а отже i перифрази як пiдкласу метонiмiї [7, с.90].

Через процеси вторинної номiнацiї уможливується виникнення метафоричного (переносного) мовлення як наслiдок того, що знову створенi виразнi засоби створенi з врахуванням норми природної мови. Iснує двi системи органiзацiї метафоричного (переносного) мовлення – тропи та фiгури, якi мають два пiдходи: за першим, твори та фiгури вважаються єдиним цiлим, за другим – тропи та фiгури вважаються рiзними утвореннями [2, с.366-367]. Звiдси можна характеризувати перифразу як описове образно-переносне найменування, що має метафоричний або метонiмiчний характер i несе в собi певну емоцiйну оцiнку [6, с. 435].

Ознаки перифрази реалiзуються через її класифiкацiї, якi вiдображають рiзноманiтнi аспекти функцiонування перифраз в мовi та мовленнi. Розглянемо наступнi пiдходи до класифiкацiї перифраз:

1. За **стилiстичною маркованiстю** перифрази подiляють на оригiнальнi та традицiйнi. Оригiнальнi перифрази мають авторський характер i створюються мовцем для певних цiлей у конкретних ситуацiях, однак потребують конкретного контексту. Традицiйнi перифрази зрозумiлi без вiдповiдного контексту, тобто для їх визначення не потрiбно пояснень. Традицiйнi перифрази можна також роздiлити на перифрази фразеологiзми, якi входять до вiдповiдних словникiв, i в свою чергу вони є синонiмами до iснуючих денотатiв *cap and gown (student)*, *my better half (wife)*. Перифрази-синонiми зазвичай обмежуються в своєму використаннi сферою застосування та епохою, коли застосовувались тi чи iншi перифрастичнi синонiми. Перифрастичнi синонiми мають однакову номiнатиwну функцiю, що й слова, якi їх замiняють. Синонiми є одним iз засобiв по-новому визначати описане явище, i тому самi стилiстичнi функцiї синонiмiв тiсно пов'язанi з функцiями перифраз, евфемiзмiв та порiвнянь. Розкриваючи випадковi ознаки явища, перифрази виступають синонiмiчними засобами мови для позначення одного й того ж поняття. З iншого боку, синонiми називають одне i те ж явище, видiляючи тi чи iншi властивостi поняття. Синонiми зi своєю природою також можна назвати перифразами, однак вираженими не словосполученнями, а окремим словом, вони по-рiзному називають одне i те ж явище, видiляючи для певних мовленнєвих потреб тi чи iншi властивостi [3, с.159].

2. Розрiзняють **перифрастичнi синонiми** або **мовнi перифрази** та **художнi** або **мовленнєвi перифрази**, що представляють собою оригiнальну, нову назву предмета, що ще не використовувались ранiше i якi не є досягненням iндивiдуально-художнього стилю автора, творчим застосуванням закладеного в мовi способу називання явищ.

Мовленнєвi перифрази по-рiзному використовуються в рiзних стилях мови та мають рiзноманiтнi стилiстичнi функцiї. Художнi перифрази вимагають особливих прийомiв, за допомогою яких можна розкрити значення цих перифраз [3, с.162].

3. Залежно вiд спiввiдношення вторинної назви з ознаками позначуваного денотата перифрази роздiляють на логiчнi та образнi. Логiчнi перифрази базуються на логiчних зв'язках описового звороту з однiєю з властивостей денотата [5, с.169]. Перифраза завжди називає об'єкти, вже номiнованi словом, цим самим перифраза завжди має спiльний денотат зi словом. Слово та перифразу також пов'язують значення. Значення перифрази iснують завдяки взаємодiї зi значенням слова. Без асоцiативного зв'язку зi словом перифраза втрачає свiй зв'язок з об'єктом. Тому первинна назва (слово) та перифраза використовується паралельно в одному i тому ж контекстi [4, с.207].

Рiзнi типи перифрастичних зворотiв допомагають реалiзувати функцiї перифраз як в мовi, так i в мовленнi. Можна видiлити наступнi функцiї перифрази, що зiставляються з деякими функцiями слова – номiнатиwною, комунiкативною, прагматичною та стилiстичною.

Основна функцiя перифрази – **номiнатиwна**, однак вона має своєрiдну специфiку. Перифраза дає нову назву iснуючому денотату, не змiнюючи його суть, а пiдкреслюючи найбільш важливi або суттєвi, а часто i новi ознаки iснуючих предметiв або явищ. Перифраз визначає поняття, одночасно називаючи його, цим самим реалiзуючи як номiнатиwну, так i характеризуючу функцiю [3, с. 158].

Комунікативна функція перифрази реалізується в мовленні, коли поряд з вже існуючими назвами мовець використовує і новостворену перифрастичну назву. Тут можна говорити про вже зазначені перифрази-синоніми, які значно розширюють словниковий склад та збагачують мову новими одиницями. Крім того перифраза надає мовленню піднесеності, своєрідної урочистості, чим часто спекулюють як в усному, так і в писемному мовленні [3, с.160].

Суть **стилiстичної** функції перифрази полягає у створенні нових додаткових образів за допомогою використання перифрази як стилістичної фігури або тропа. Перифраза також визначається як вид метонімії, яка разом з метафорою часто покладаються в основу перифрази. Використання перифраз роблять мовлення більш експресивним та піднесеним. Мовленнєва експресія є основою для вираження **прагматичної** функції перифрази. У теорії ми можемо говорити про традиційні усталені перифрази, що глибоко закріплені в мові і часто позбавлені стилістичного значення. На протигагу традиційним можемо протиставити авторські перифрази, що є результатом мовленнєвої та розумової діяльності мовця з подальшим створенням нових образів, узагальнень та конкретизації окремих деталей, що зазвичай не мали практичного відображення. Автор покладає певний оцінний характер у створенні перифрастичні звороти, відображаючи свій емоційний стан під час зіткнення з тими чи іншими об'єктами реальної дійсності.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Хоч перифраза довгий час є предметом численних досліджень та розвідок в текстах публіцистичного, розмовного, художнього та газетного стилів, і досі існують різні жанри та види текстів, що заслуговують уваги науковців. Подальше вивчення різних аспектів перифрази як фігури, так і способу називання у мові та в мовленні, допомагає глибше зрозуміти та досягнути складні відношення між одиницями мови і мовлення та явищами навколишнього середовища через світоглядні моделі та сприйняття дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык. Учебник для вузов (7-е издание)/ И.В.Арнольд – М.: Флинта-Наука, 2007. – 384 с.
2. Брандес М.П. Стилистика текста. Теоретический курс: Учебник. 3-е изд., перераб. и доп./ М.П.Брандес. — М.: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. -416 с.
3. Гальперин И.Р. Стилистика английского языка./ И.Р.Гальперин. – М.: Высшая школа, 1981. – 295 с.
4. Грехнева Л.В. Особенности перифрастической номинации./ Л.В.Грехнева// Лингвистики. Вестник Нижегородского университета им. Н.И.Лобачевского, №6 (2), - 2009. - С.207-210.
5. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка/ А.Н.Мороховський, О.П.Воробьева, Н.И.Лихошерст, З.В.Тимошенко. - К., 1991.- 248 с.
6. Українська мова: Енциклопедія / Редкол. В. М. Русанівський, О. О.Тараненко та ін. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 740 с.
7. Серебренников Б.А. Языковая номинация: общие вопросы./ Б.А. Серебренников. – М., 1977. – 360 с.

Дубинская Е.Б. Свойства перифразы как стилистической фигуры.

В статье представлено теоретическое обоснование стилистического потенциала перифразы как языкового средства и речевой фигуры. В целом перифраза определяется как стилистическая фигура или троп, которая называет предметы или явления с помощью своих свойств и характеристик. Она определяется как средство «выразить по-новому» сущность обозначаемых явлений и часто используется в контексте вместе с основным (первичным) значением. Перифраза является одним из средств реализации явления вторичной номинации или вторичного называния, которое включается в основу разграничения следующих видов перифрастических конструкций: оригинальные и традиционные перифразы, последние при этом также разделяются на перифразы-фразеологизмы и перифразы-синонимы; языковые и речевые перифразы, а также логические и образные перифразы, в основе которых лежат характеристики метафоры и метонимии. Перифразы реализуют номинативную, коммуникативную, прагматическую и стилистическую функции единиц разных видов в языке и в речи, основой которых является функция называть по-новому, что способствует расширению словаря и развитию языка в целом.

***Ключевые слова:** перифраза, вторичная номинация, окказиональная номинация, перифрастические синонимы.*

Dubinska O. Features of Periphrasis as Stylistic Figure.

The article shows theoretical grounding for stylistic potential of periphrasis as language unit and stylistic figure. In general, periphrasis is defined as stylistic figure or trope, giving names to objects or phenomena via their features and characteristics. It is used as tool "to name newly" the meaning of defined phenomena and is often applied in the context together with basic (primary) meaning. Periphrasis is one of the means to realize secondary nomination or secondary naming, used as a basis to differentiate the following types of periphrastic structures: original and traditional periphrases, the latter are also divided into phraseological periphrasis and periphrasis-synonyms; language and speech periphrases, as well as logical and image periphrases, based on the qualities of metaphors and metonymy. Periphrases realize nominative, communicative, pragmatic and stylistic functions for different types of units both in language and speech, whose major function is to name newly, thus supporting extension of vocabulary and language development in general.

Key words: periphrasis, secondary nomination, occasional nomination, periphrastic synonyms.

Статтю рекомендовано до друку
доктор фiлологiчних наук, професор
кафедри теорiї, практики та перекладу англiйської мови
факультету лiнгвiстики НТУУ «КПД»
Н.Г. Ішук

Юлія Зайченко
(Київ)

УДК 811.11

ФЕНТЕЗІ ЯК ЖАНР СУЧАСНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Стаття присвячена основним характеристикам жанру фентезі з точки зору літературознавства, лінгвостилістики. Подається історія його виникнення, простежується сюжетна та тематична схожість з лицарськими романами середньовіччя. Демонструються сучасні лінгвістичні підходи до класифікації цього жанру. В якості критеріїв виступають: задачі фантастичного припущення та його ролі у розвитку дії, міфологічна складова фентезі, сюжетно-тематичний принцип, аксеологічна площина, національна специфіка, світоглядні особливості, орієнтованість на цільову аудиторію та час, в якому відбуваються події творів цього жанру. Також надається коротка характеристика деяких різновидів фентезі. Крім того фентезі розглядається як явище, що належить до функціонального стилю художньої літератури. Тексти цього жанру сповнені образності та виконують естетичну функцію, що стає можливим завдяки широкому використанню авторами різноманітних стилістичних прийомів та експресивних засобів.

Ключові слова: фентезі, художня література, лицарські романи, стилістика, експресивні засоби, стилістичні прийоми.

Постановка проблеми. Фентезі є відносно молодим жанром художньої літератури, він виник у першій половині ХХ століття, проте набув значної популярності у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Цим зумовлюється актуальність його дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями стилістики фентезі займаються такі сучасні британські та американські науковці, як С. Мендела, Дж.Е. Слассер, Е.С. Рабкін. На пострадянському просторі дослідженнями жанру фентезі займаються О.М. Ковтун, В.С. Муравйов, С. Алексеев.

Мета статті полягає в аналізі основних характеристик жанру фентезі як з точки зору літератури, так і з точки зору його мовних ознак. Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**: а) проаналізувати визначення та класифікації жанру фентезі, б) розглянути основні різновиди цього жанру, в) дослідити стилістичні особливості фентезі як жанру художньої літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фентезі розглядають як різновид фантастики, що конституює фантастичне припущення на базі вільної, не обмеженої вимогами науки вигадки, головним чином за рахунок містики, магії та чаклунства. Цей жанр як такий розпочав свою